

Publiczne Gimnazjum
w Kościerzycach

Procedura D-3
„Postępowanie nauczycieli w sytuacjach zagrożenia
młodzieży przestępczością i demoralizacją”

Kościerzycy, 2006-03-29

Wstęp

Na nauczycielach spoczywa szczególny obowiązek reagowania na niepokojące sygnały zachowania uczniów.

Szkoła zobowiązana jest do wczesnego rozpoznawania niedostosowania społecznego i podejmowania stosownych oddziaływań: wychowawczych, profilaktycznych, a wobec uczniów niedostosowanych – działań interwencyjnych.

Właściwa, adekwatna do sytuacji reakcja wychowawcy, psychologa, dyrektora oraz powiadomienie w razie potrzeby stosownych instytucji mogą w istotnym stopniu zwiększyć skuteczność oddziaływań. Bardzo ważne jest umiejętne, w pełni profesjonalne przeprowadzenie interwencji z zachowaniem wszelkich praw zarówno dzieci uczestniczących w zdarzeniu, jak i ich rodziców (prawnych opiekunów).

W zależności od okoliczności zdarzeń, kategorii popełnionego czynu oraz wieku sprawców – postępowanie wobec ucznia będzie różne.

Jeżeli w procedurach jest mowa o rodzicach ucznia, to należy przez to rozumieć także prawnych opiekunów.

Podstawy prawne

Do podejmowania działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych w szkole zobowiązuje **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.** W myśl tego rozporządzenia szkoły podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców (prawnych opiekunów) i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności, gdy dzieci i młodzież używają, posiadają lub rozprawdzają środki odurzające.

Ustalenia ogólne – wszelkie przejawy patologii

W celu określenia warunków zapewniających uczniom bezpieczeństwo w szkole, ochronę przed przemocą, uzależnieniem, demoralizacją oraz innymi przejawami patologii społecznej ustala się, co następuje:

1. W każdym przypadku rozwiązywania problemów związanych z naruszeniem przez ucznia obowiązujących w szkole zasad, niezbędna jest ścisła współpraca przedstawicieli szkoły z rodzicami ucznia:
 - a) rodzice ucznia są bezzwłocznie zawiadamiani o każdym przypadku naruszenia przez niego obowiązujących w szkole zasad związanych z bezpieczeństwem,
 - b) w celu rozwiązywania zaistniałego problemu przedstawiciel szkoły (głównie wychowawca klasy):
 - ustala jak najbliższy termin spotkań z uczniem i jego rodzicami,
 - prowadzi rozmowę interwencyjną z uczniem,
 - prowadzi rozmowę z rodzicami, w czasie której wspólnie ustalają dalsze działania wobec dziecka, zasady współpracy między rodzicami a szkołą, oraz (ewentualnie) możliwość uzyskania pomocy specjalistycznej,
 - uczeń w obecności rodziców podpisuje kontrakt, w którym zobowiązuje się do przestrzegania określonych w kontrakcie reguł zachowania,
 - nadzór nad wypełnieniem kontraktu przez ucznia sprawują rodzice i przedstawiciel szkoły (głównie wychowawca),
 - c) uczniowie potrzebujący pomocy specjalistycznej są kierowani do odpowiedniej placówki przez dyrektora za pośrednictwem psychologa szkolnego,
 - d) brak współpracy ze strony rodziców oraz dalsze używanie substancji psychoaktywnych przez ucznia powodują konieczność podjęcia innych działań przewidzianych prawem:
 - zastosowanie określonych w Statucie Szkoły konsekwencji dyscyplinarnych, łącznie z możliwością skreślenia z listy uczniów lub wystąpieniem do Kuratora Oświaty z wnioskiem o przeniesienie ucznia do innej szkoły,
 - zgłoszenie sprawy do sądu rodzinnego.
2. W przypadku zagrożenia zdrowia ucznia szkoła zapewnia mu niezbędną opiekę medyczną (np. wzywane jest pogotowie).
3. Policja jest wzywana w przypadku:
 - a) gdy zachowania ucznia zagrażają bezpieczeństwu innych osób lub jemu osobiście,
 - b) znalezienia na terenie szkoły substancji psychoaktywnych,
 - c) gdy istnieje podejrzenie, że uczeń może posiadać nielegalne substancje psychoaktywne,
 - d) kradzieży lub innych wykroczeń.
4. W klasie ucznia lub uczniów, którzy dopuścili się złamania obowiązujących w szkole zasad, są prowadzone dodatkowe zajęcia profilaktyczne.
5. Działania interwencyjne i profilaktyczne są prowadzone przez specjalnie przeszkolonych pracowników szkoły (pięciosobowy zespół interwencji kryzysowych w szkole). **W skład zespołu wchodzi:** wicedyrektor szkoły, psycholog, rzecznik praw ucznia, opiekun SU, przedstawiciel

wychowawców klas.

6. Monitorowanie problemów powinno się wiązać z:
 - a) zwracaniem uwagi na każde zakłócanie porządku w szkole, niebagatelizowanie spraw drobnych,
 - b) umiejętnością dostrzegania problemów, prawidłowej ich oceny, poziomu zagrożenia z nich wynikających, dochodzenie do istoty sprawy,
 - c) zbieranie wiedzy o zagrożeniach, monitorowanie miejsc i sytuacji sprzyjających zagrożeniom,
 - d) **sporządzanie notatek z każdego incydentu.**
7. **Brak reakcji nauczyciela na nieprawidłowe zachowanie uczniów (nawet te drobne) przeradza się w poczucie bezkarności, nasila konfrontację, chęć sprawdzenia, do jakiego momentu mogą się oni posunąć.**

Szkolna interwencja profilaktyczna

Nauczyciele mają obowiązek powiadamiania rodziców ucznia, gdy ten używa środków odurzających bez względu na to, czy są to pierwsze próby czy też nie.

Szkolna interwencja profilaktyczna jest oparta na ścisłej współpracy z rodzicami. Zadaniem nauczyciela prowadzącego interwencję, jest udzielenie wsparcia rodzicom, znajdującym się w sytuacji kryzysowej. Wsparcie ze strony przedstawiciela szkoły polega na udzieleniu odpowiednich informacji i zaproponowaniu konkretnej procedury postępowania w atmosferze troski i zaniepokojenia o ucznia.

Interwencja profilaktyczna składa się z czterech elementów:

1. Diagnozy, mającej na celu zaplanowanie adekwatnych działań wobec ucznia oraz ocenę skali problemów związanych z używaniem przez niego środków odurzających, psychoaktywnych.
2. Porady, w czasie której zostaje jasno wyrażone stanowisko szkoły zabraniające picia alkoholu, palenia papierosów lub brania narkotyków oraz motywowania ucznia do uczestniczenia w dalszych działaniach interwencyjnych – między innymi poprzez przekazanie informacji na temat bezpośrednich zagrożeń dla zdrowia, a nawet życia, związanych z używaniem określonego środka. Informuje się o tym, że sprawa zostanie przekazana rodzicom (prawnym opiekunom).
3. Kontraktu, jako głównego narzędzia motywującego ucznia do zmiany zachowania. Jest on opracowywany przez wychowawcę we współpracy z rodzicami (po) oraz psychologiem i potem przedstawiany dziecku. Ma on prawo do negocjowania zawartych w nim ustaleń. Kontrakt podpisany przez szkołę, rodziców i ucznia określa:
 - a) zobowiązania ucznia,
 - b) przywileje, które zostały odebrane uczniowi w następstwie jego niewłaściwego zachowania oraz sposób ich stopniowego odzyskiwania,
 - c) zasady zachowania w domu i szkole,
 - d) konsekwencje związane z nieprzestrzeganiem ustaleń.
4. Monitorowania realizacji postanowień zawartych w kontrakcie. Wymaga ono stałej wymiany informacji między szkołą a domem.

Działania interwencyjne

I. W przypadku uzyskania informacji, że uczeń który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia zachowania świadczące o demoralizacji¹, nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:

1. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o zaistniałym fakcie psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę do spraw nieletnich) za pośrednictwem psychologa szkolnego.
5. Podobnie w sytuacji, gdy szkoła wykorzysta dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, kontrakt, nagana, itd.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych

¹ Naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego, włóczęgostwo, udział w działalności grup przestępczych – art. 4 & 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

6. Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela określają pkt. 1 – 5. **W przypadku braku zadowalającej poprawy, RP uchwała skreślenie ucznia z listy uczniów.**
7. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udział w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 &2 kodeksu postępowania karnego, dyrektor szkoły - jako przedstawiciel instytucji - jest obowiązany zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

II. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń, będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków, powinien podjąć następujące kroki:

1. Powiadamia o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
2. Odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
3. Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
4. Zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców (po), których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice (po) odmówią odebrania dziecka, o pozostaniu ucznia w szkole czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji – decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
5. Dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice (po) ucznia będącego pod wpływem alkoholu – odmawiają przyścia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorznięcia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości², policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych – na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców oraz sąd rodzinny, jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.
6. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomienia o tym policji (specjalisty ds. nieletnich) lub sądu rodzinnego.
7. Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia, który ukończył 17 lat, stanowi wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy o tym fakcie powiadomić policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tej instytucji.

III. W przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

1. Nauczyciel, zachowując środki ostrożności, zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz przed ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły, wzywa policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję oraz informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.

IV. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, psycholog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ew. innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji. W takim samym sposób postępuje nauczyciel, jeżeli podejrzewa, że uczeń posiada papierosy, alkohol lub przedmioty niebezpieczne: zapalniczkę, zapalki, nóż, itp.
2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
3. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania

² Stężenie we krwi powyżej 0,5 promila alkoholu lub w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³

zawartości teczki, dyrektor lub nauczyciel wzywa policję.

4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo uczeń nabył substancję. **Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.**

UWAGA:

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – w Polsce karalne jest:

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych,
- wprowadzanie do obrotu środków odurzających,
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia,
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z wymienionych zachowań jest **czynem karalnym** w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który **ukończył 13 lat, a nie ukończył 17 lat.**

Z **przestępstwem** mamy do czynienia, jeśli któryś z wymienionych czynów popełnił uczeń **po ukończeniu 17 lat.** W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

Jeśli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję.

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat, należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuraturę lub policję (art. 4 Upn i art. 304 Kpk).

Agresja ucznia wobec nauczyciela

Podstawową zasadą obowiązującą w takich przypadkach jest **nieukrywanie** takich czynów popełnianych przez uczniów. Pogrożki, grożenie nauczycielom to **przestępstwo**, nie można ich bagatelizować. Podstawowym krokiem, jaki powinien zrobić nauczyciel, jest przekazanie informacji, **notatki** ze zdarzenia dyrektorowi szkoły.

Drugim elementem, ważnym w tego rodzaju sprawach, jest **szczegółowa dokumentacja zajścia**, ustalenie faktów, świadków i w miarę możliwości opisanie ich.

Dyrektor wraz z nauczycielem powinien znaleźć oparcie w RP, poinformowanej o zajściu i współdziałającej w rozwiązaniu problemu.

Dyrektor jest prawnie zobowiązany do troski o bezpieczeństwo nauczycieli, spoczywa na nim obowiązek podjęcia odpowiednich kroków.

Agresja ucznia wobec ucznia

1. Poinformowanie wychowawcy i dyrektora szkoły.
2. Sporządzenie szczegółowej dokumentacji zajścia, ustalenie faktów, świadków i opisanie ich.
3. Poinformowanie rodziców (po) uczniów (pokrzywdzonego, agresora).
4. Podjęcie kroków adekwatnych do zaistniałej sytuacji (rozmowa wychowawcza, kontrakt, zawiadomienie policji).

Postępowanie wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa:

1. Niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły.
2. Ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. Przekazanie sprawcy (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły lub psychologowi pod opiekę.
4. Powiadomienie rodziców (po) ucznia – sprawcy.
5. Niezwłoczne powiadomienie policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp. lub sprawca i jego tożsamość nie jest nikomu znana).
6. Zabezpieczenie ewentualnych dowodów przestępstwa lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich policji.

Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

1. Udzielenie pierwszej pomocy (przedmedycznej) bądź zapewnienie jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza, kiedy ofiara doznała obrażeń.
2. Niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły.
3. Powiadomienie rodziców (po) ucznia.

4. Niezwłoczne wezwanie policji w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów, należy zapewnić bezpieczeństwo przebywającym na terenie szkoły osobom, uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać policję – tel. 997 lub 112.

Uwaga

Policja powinna być wzywana do szkoły w sytuacjach, o których mowa w „Procedurach” albo, gdy wyczerpane zostaną środki możliwe do zastosowania przez szkołę w określonej sytuacji, w której obecność policji jest konieczna.

Każda - dotycząca uczniów - wizyta policjanta w szkole powinna być wcześniej zasygnalizowana dyrektorowi lub uzgodniona z innym przedstawicielem zespołu kierowniczego szkoły oraz rodzicami (po) uczniów.

mgr Roman Czechowski